

Indholdsfortegnelse

INFORMATION LITERACY	1
INDLEDNING.....	1
BESKRIVELSE AF INFORMATION LITERACY	2
INFORMATION LITERACY - EN PROCES.....	2
BIBLIOTEKET OG DETS LÅNERE	3
FORUDSÆTNINGER FOR INFORMATION LITERACY UNDERVISNING.....	5

Niels Jørgen Blåbjerg

Kasper Løschall

Bo Hvass Pedersen

Maj Rosenstand

Information Literacy

Indledning

Årsager til oprettelse af MILE projektet:

Ny brugerundervisning,
Ressourceprioritering,
Pædagogisk innovation.

Der ligger tre væsentlige årsager bag oprettelsen af projekt Mile. En af årsagerne er, at der har vist sig et behov for at omprioritere AUB's ressourcer, der afsættes til brugerundervisning, der hidtil i høj grad har rettet sig mod førsteårsstuderende, der har fået en rundvisning i det fysiske bibliotek og en meget kort introduktion til, hvorledes litteratur og andet materiale findes på biblioteket. Denne form skal suppleres på senere tidspunkter i studieforløbet, og det er denne undervisning, der skal blive resultatet af projekt Mile. Undervisningen vil blive forment, så den dækker studiernes behov, men vil være inspireret af undervisningsforløb, der foregår i udlandet med det formål at give (og øge) studerende(s) informationskompetence.

En anden årsag tager også udgangspunkt i ressource-spørgsmål, da der med dette projekt skal etableres en undervisningsform, der giver brugeren mulighed for at gennemføre et selvstudium af bibliotekets muligheder udi både det fysiske og virtuelle medie. Det vil sige, at der skal laves et produkt i dette projekt, der giver brugeren mulighed for at få just-in-time undervisning, når denne har tid og lyst. Dermed er det intentionen at reducere behovet for menneskelige ressourcer, der er nødvendige for *gennemførelse* af brugerundervisning.

Den tredje og vigtigste årsag til oprettelse af projektet er, at denne form for undervisning skal baseres på nye metoder, der vil skabe pædagogisk innovation på AUB. Muligheden for at inddrage multimedier i undervisningen har været tilstede i længere tid, men er ikke benyttet i høj grad på AUB. Erfaringer fra andre projekter udenfor AUB viser, at der kan være læringsmæssige fordele forbundet med at anvende IKT i læring og undervisning, hvorfor det er intentionen fra AUB's side at inddrage nogle af disse erfaringer og anvende dem i fornyelsen af AUB's brugerundervisning, såvel som det ønskes at udvikle AUB's rolle i læringsmiljøet på Aalborg Universitet.

Beskrivelse af Information Literacy

Projekt Mile er et projekt, der grundlæggende tager afsæt i begrebet "Information Literacy". Inden vi går videre med projektet, er det derfor vigtigt at beskrive, hvad dette begreb indebærer.

Det synes ikke umiddelbart muligt at oversætte Information Literacy direkte, i stedet har vi valgt at oversætte det på en måde, som giver indholdsmæssig mening. Oversættelsen bliver da: *Informations kompetence - evnen til at finde og behandle informationer udfra eksisterende individuel viden.*

Begrebet Information Literacy er ikke et nyt begreb, men det har fået en renæssance her i midt- og senhalvfemserne, hvor teorier om livslang læring, ansvar for egen læring og systemisk læring er opstået og kommet i fokus.

Ser man på, hvorfor en mængde forskellige læringsteorier er opstået netop nu, er man nødsaget til at inddrage teorier om den almene samfundsudvikling henimod et hyperkomplekst informationssamfund. En udvikling man indenfor forskningsbiblioteksverdenen bla. ser ved den stadig større mængde af tilgængelig elektronisk litteratur.

Information Literacy - en proces

Information Literacy handler helt overordnet om to ting:

MILE projektet
Beskrivelse af Information Literacy. Information literacy som en proces.

At indhente den relevante information på det relevante tidspunkt, samt

At behandle og implementere den indhentede information optimalt.

Til ovenstående formål opereres der med syv forskellige fixpunkter, som alle indgår på lige fod i den proces, som information literacy består af. De syv punkter er følgende:

- Opdagelse af behov for information
- Undersøgelse af hvor behovet kan dækkes
- Undersøgelse af hvordan behovet kan dækkes
- Informationssøgning
- Udvælgelse af det mest brugbare fundne materiale
- Indlemmelse af den fundne information i den viden, man allerede har

- Evaluering af processen

Traditionelt har forskningsbibliotekets rolle en isoleret del af denne proces, nemlig omkring undersøgelse af hvordan behovet kan dækkes og informationssøgning.

Den undervisning i biblioteksbrug, der indtil videre har fundet sted (bla. på AUB) har således koncentreret sig om at videregive et kendskab til informationsindhentning på "supermarkedniveau". Sagt på en anden måde har biblioteket hidtil optrådt i rollen som serviceorgan i forhold til Universitetet, uden at indgå aktivt og helhedsorienteret i den proces, som studerende og forskere løbende befinder sig i, når det drejer sig om at lære/forske.

Information Literacy drejer synsvinklen på forskningsbibliotekernes rolle henimod et aktivt og helhedsorienteret samspil med den enkelte låner. Et samspil, som igennem mulighederne for individualiseret informationssøgning og vidensbetjening omdefinerer forskningsbiblioteket fra en serviceinstitution til "et medie for læring". Dette kræver imidlertid, at biblioteket indgår aktivt i alle information literacy processens punkter, og ikke bare i nogle enkelte.

Biblioteket og dets lånere

Ser man på den omverden, som omgiver biblioteket, opdager man, at den udgøres af et samfund og en uddannelsesinstitution, der i stadig større grad er bygget op omkring krav til den enkelte om livslang og selvstændig videreuddannelse.

Den tid, hvor man tog en uddannelse og hvilede på laurbærbladene, er pist væk ☺ I nutidens og den overskuelige fremtids verden er det en nødvendig kompetence at være "omstillingsparat", "læringsmotiveret", "teambevidst", "individuel ansvarlig" osv. osv.

Eftersom hovedparten af AUBs lånere er højtuddannede, individer er det altså nødvendigt at indgå i et udbytterigt samarbejde med dem. Udbytterigt for lånerne og udbytterigt for biblioteket. Først og fremmest er det selvfølgelig nødvendigt for lånerne at kende til de konkrete informationsindhentningsmuligheder, som AUB tilbyder, men dernæst er det vigtigt at indgå i en stadig dialog med lånerne, da informationsmængden til stadighed forøges,

fornyes og forældes. Det er altså ikke muligt for noget menneskeligt væsen at have komplet indsigt i alle de informationer, biblioteket råder over. Det vigtige er, at den enkelte låner eller ansatte kan finde frem til den relevante litteratur på det relevante tidspunkt.

**Aalborg Universitets
pædagogik**
Projektorganiseret pro-
blembaseret læring

Her kommer Aalborg Universitets pædagogiske flagskib ind, som den "joker", der kan lette og styrke samarbejdet mellem bibliotek og universitet.

Aalborg Universitet har i mange år betjent sig af en problembaseret lærings pædagogik, som er grundstenen i det problemorienterede projektarbejde. Denne pædagogik er generelt set bygget op over følgende model:

- Begrebsafklaring
- Problemidentifikation
- Ideproduktion
- Strukturering og bearbejdning af ideer
- Målformulering
- Informationsindhentning
- Problemafklaring

Sammenligner man fixpunkterne i denne læringsteori med fixpunkterne i teorien om Information Literacy fremgår det, at de indholdsmæssigt er så godt som analoge.

De to første punkter "Opdagelse af behov for information" og "Begrebsafklaring" i henholdsvis Information Literacy og Problembaseret Læring indeholder begge den første erkendelsesfase, hvor man erkender, at man inden for et givent felt har behov for/vil beskæftige sig med nogle konkrete informationer.

De to næste punkter "Undersøgelse af hvor behovet kan dækkes" og "Problemidentifikation" er begge erkendelsesfaser på et mere konkret niveau. På dette tidspunkt indeholder begge processer en handling/sprogliggørelse i forhold til en løsning af problemstillingen.

De tredje fixpunkter "Undersøgelse af hvordan behovet kan dækkes" og "Ideproduktion" er parallelle læringsfaser forstået på den måde, at de begge repræsenterer det niveau, hvor personen får konkrete ideer til tiltag, der kan hjælpe personen videre i forløbet.

Punkterne "Informationssøgning" og "Strukturering og bearbejdning af ideer" indeholder begge det element, at ideerne, der er sprogliggjort igennem de tre første faser, bliver ekspliciteret i handling. Der bliver ryddet op i ideerne, og der søges efter noget helt konkret.

De to femte punkter "Udvælgelse af det mest brugbare fundne materiale" og "Målformulering" indgår begge som det led i processen, hvor man har formuleret for sig selv, hvad det er, man vil, og udvælger/nedskriver det.

Punkterne "Indlemmelse af information i den viden man allerede har" og "Informationsindhentning" er umiddelbare synonyme, idet de begge beskriver processen, hvor ny viden skal indhentes målrettet i forhold til allerede eksisterende viden.

"Evaluering af processen" og "Problemafklarung" udgør begge det led i rækken, hvor der gøres status på, hvad der er opnået, samt konkluderes på dette.

Overenstemmelse mellem Aalborg Universitets pædagogik og Information Literacy begrebet.

Begge modeller skitserer således en iterativ læringsproces imellem individ og omverden. Det teoretiske fundament for denne proces er således teorier om kompleksitetsreduktion via egenkompleksitet.

På et konkret plan vil det være givtigt at etablere samarbejdet med studierne ud fra de fælles punkter, der er. Studierne kan tilføre biblioteket faglighed og læringsteoretisk praksiskundskab, vi kan tilføre dem viden om informationssøgning og navigering. Dette er i imidlertid kun første skridt, idet vi på biblioteket gerne skulle tage ved lære af denne proces og implementere kendskabet til faglighed og læringsproces i bibliotekets fælles organisatoriske encyklopædi. Her er det dog vigtigt at bemærke, at ingen viden er statisk, organisationen må til stadighed indgå i vidensudvekslingsprocessen med studierne, hvis formålet **biblioteket som medie for læring** skal opfyldes.

Forudsætninger for Information Literacy undervisning

Information Literacy tankegangen forudsætter andet end omstillingsvillighed og læreprocesparathed hos den enkelte. Først og fremmest er det nødvendigt med et basalt computerkendskab, samt en begynderviden om internettet.

Hernæst er det nødvendigt med forskellige basale kvalifikationer for personalet og brugerne.

Brugerne har eksempelvis behov for en faglig viden, samt en afklarethed om emnets afgrænsning.

Personalet skal sikre sig et indgående kendskab til Information Literacy og procesorienterede arbejdsmetoder, hvilket er en forudsætning for at personalet kan spørge ind til lærernes behov og tavse viden, således at der ikke søges for bredt eller helt forkert.

Personalets egen besiddelse af information literacy skal i overensstemmelse med principperne i information literacy begrebet indgå i en livslang læringsproces, således at den vedligeholdes og udvikles, hvorved personalet kan holde sig orienterede om informationsstrukturen i samfundet og formidle den akkumulerede viden videre til brugerne.

De syv punkter, der blev stillet op ovenfor som indgår i IL, indgår som delementer i andre kompetencer, der interagerer med IL, og som lever side om side med IL. Det kan illustreres ved hjælp af nedenstående figur:

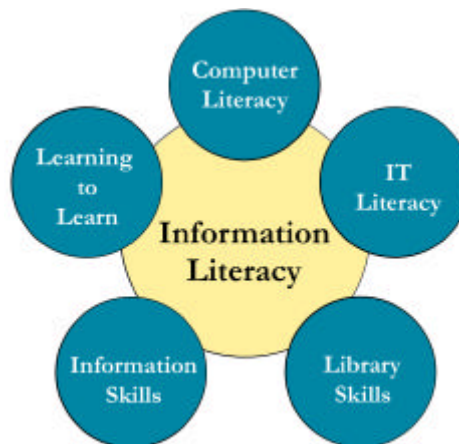

Figure 1 Inspireret af Bruce, 1997, s.21

Kort forklaring af begreberne:

- **IT Literacy:** fokus ligger i dette begreb på menneskers evne til at anvende ny informationsteknologi til f.eks. at ordne, lagre, udbrede og finde information.
- **Computer Literacy:** "is an understanding of what computer hardware and software can do"

- **Learning to learn og lifelong learning:** Learning to learn er en forudsætning for lifelong learning, og i nogle tilgange til learning to learn, lægges der vægt på læring gennem informationsindhentning. Derfor er der en kobling til information literacy.
- **Information skills:** fokus ligger her på de intellektuelle aspekter af anvendelse af information. De beskrives som "information based, not library based"¹
- **Library skills:** evne til at anvende biblioteker. Der findes en bred og en snæver definition (beskrivelse) af begrebet - den brede ligger meget tæt på information literacy. Den snævre fokuserer på evne til at finde information, den brede inddrager også evne til at fortolke, evaluere og skabe (syntetisere) information.

De områder der omkranser information literacy er i nogle tilfælde vanskelige at afgrænse og overlapper ofte hinanden og samtidig overlapper de også IL i en vis udstrækning. Vi vil ikke redegøre detaljeret for hver delelements betydning i forhold til IL, men tage udgangspunkt i dem med henblik på at afgrænse hvilke elementer, der skal indgå i IL-undervisningen.

Delelementerne i figuren indgår i IL, men af hensyn til ressourcer og ikke mindst den anvendte læringsmetode på Aalborg Universitet, vil vi forudsætte, at de studerende har de fornødne kvalifikationer angående computer-anvendelse. Vi vil dog inddrage elementet i den forundersøgelse af studerendes kvalifikationer, som skal gennemføres forud for udviklingen af undervisningsmaterialet(/-produktet), for at sikre os, at vi kan forudsætte computer literacy, for at undgå en situation, der betyder, at undervisningsmaterialet giver indlæringsvanskeligheder pga. manglende basale kvalifikationer hos de studerende.

¹ De kvalifikationer, der skal opbygges ved hjælp af undervisningen, bør være så brede, at brugeren bliver i stand til at behandle information uanset om biblioteket er informationsressourcen. Formidles det budskab gennem undervisning og samarbejde med studierne, vil vi kunne profilere AUB som et nyt medie for læring på Aalborg Universitet.